

Nada Bezić
***Topografski aspekt početaka
diskografske industrije u Zagrebu***

Hrvatsko muzikološko društvo, 23. Godišnji susret
Zagreb, 20. svibnja 2022.

Istraživanje u okviru projekta

Diskografska industrija u Hrvatskoj od 1927. do kraja 1950-ih

i za izlaganje

*„New kid in town“ – beginnings and topography
of the record industry in Zagreb (Croatia)*

na kongresu IMS u Ateni, kolovoz 2022.
s temom *Music across Borders*

Glazbena topografija

sveukupnost lokacija pojavnosti glazbe:

mjesta na kojima se glazba

sluša ili izvodi,
podučava

mjesta koja omogućavaju distribuciju glazbe,
notnog ili zvučnog zapisa te instrumenata

mjesta koja čuvaju spomen na glazbenike
kroz spomen-obilježja

Glazbena topografija Zagreba, 2011.

sveukupnost lokacija pojavnosti glazbe:

mjesta na kojima se glazba

**sluša ili izvodi,
podučava**

mjesta koja omogućavaju distribuciju glazbe,
notnog ili zvučnog zapisa te instrumenata

**mjesta koja čuvaju spomen na glazbenike
kroz spomen-obilježja**

Glazbena topografija Zagreba, 2022.

sveukupnost lokacija pojavnosti glazbe:

mjesta na kojima se glazba

**sluša ili izvodi,
podučava**

**mjesta koja omogućavaju distribuciju glazbe,
notnog ili zvučnog zapisa te instrumenata**

**mjesta koja čuvaju spomen na glazbenike
kroz spomen-obilježja**

Topografija diskografske industrije u Zagrebu

(Lokacije distribucije ploča ili glazbe s ploča)

1. Proizvodnja ploča: tvornice
2. Prodaja ploča: specijalizirane trgovine ploča i gramofona, ostale trgovine
3. Emitiranje ploča: radio

(Lokacije na kojima se slušaju ploče)

4. Slušanje ploča: građanski domovi, javna mjesta (npr. hoteli)

1. Proizvodnja: tvornice

tvornice šelak ploča u Zagrebu:

Edison Bell Penkala, 1926-1937

Elektroton, 1938-1947

Jugoton, 1947- (danas Croatia Records)

Edison Bell Penkala, 1926-1937

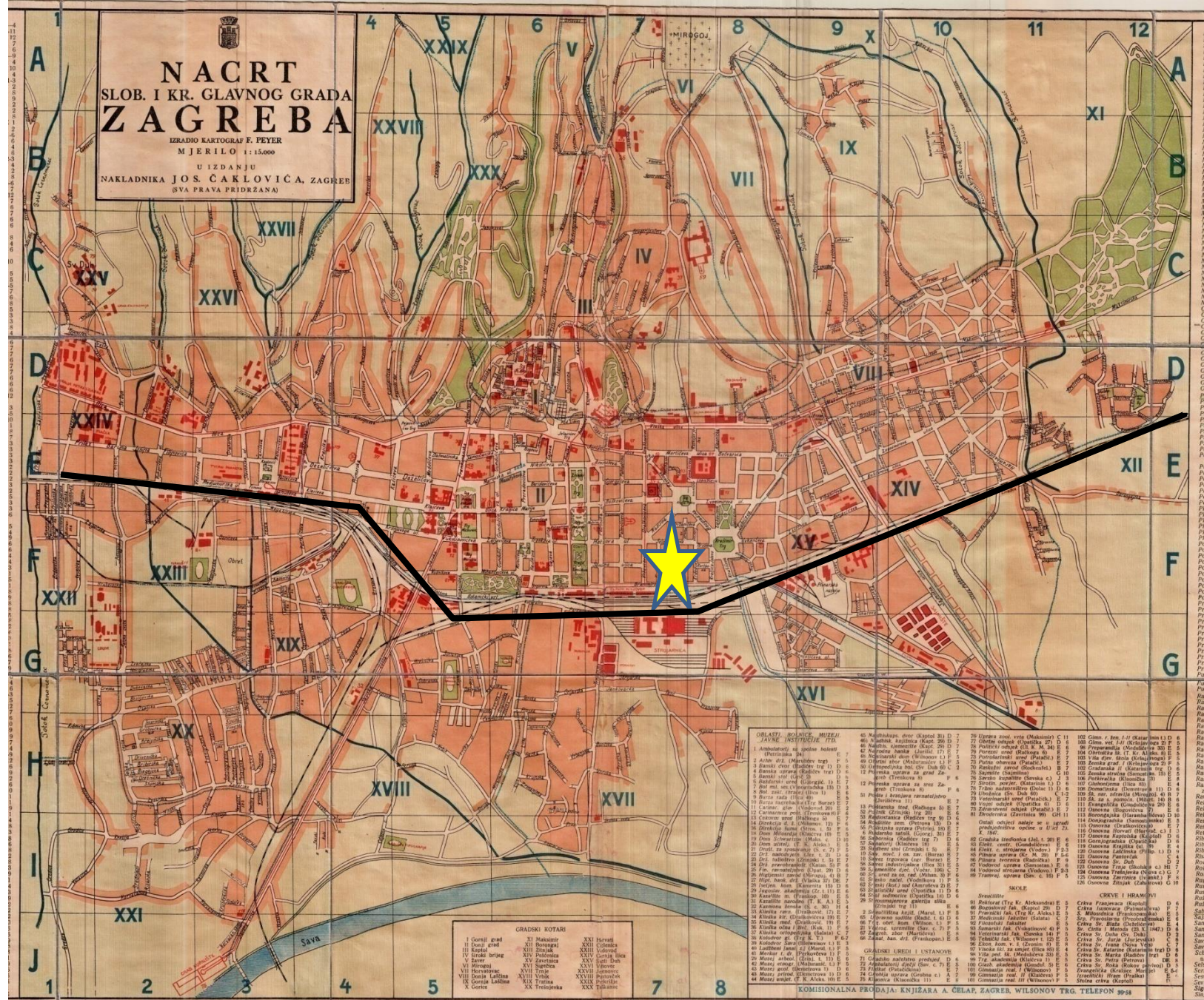
izrada gramofonskih ploča: Branimirova (Baroševa) 43
zgrada podignuta 1910., arhitekti: Hönisberg & Deutsch,
nadogradnja Rudolf Lubynski
investitor: Edmund Moster i drug

NACRT SLOB. I KR. GLAVNOG GRADA ZAGREBA

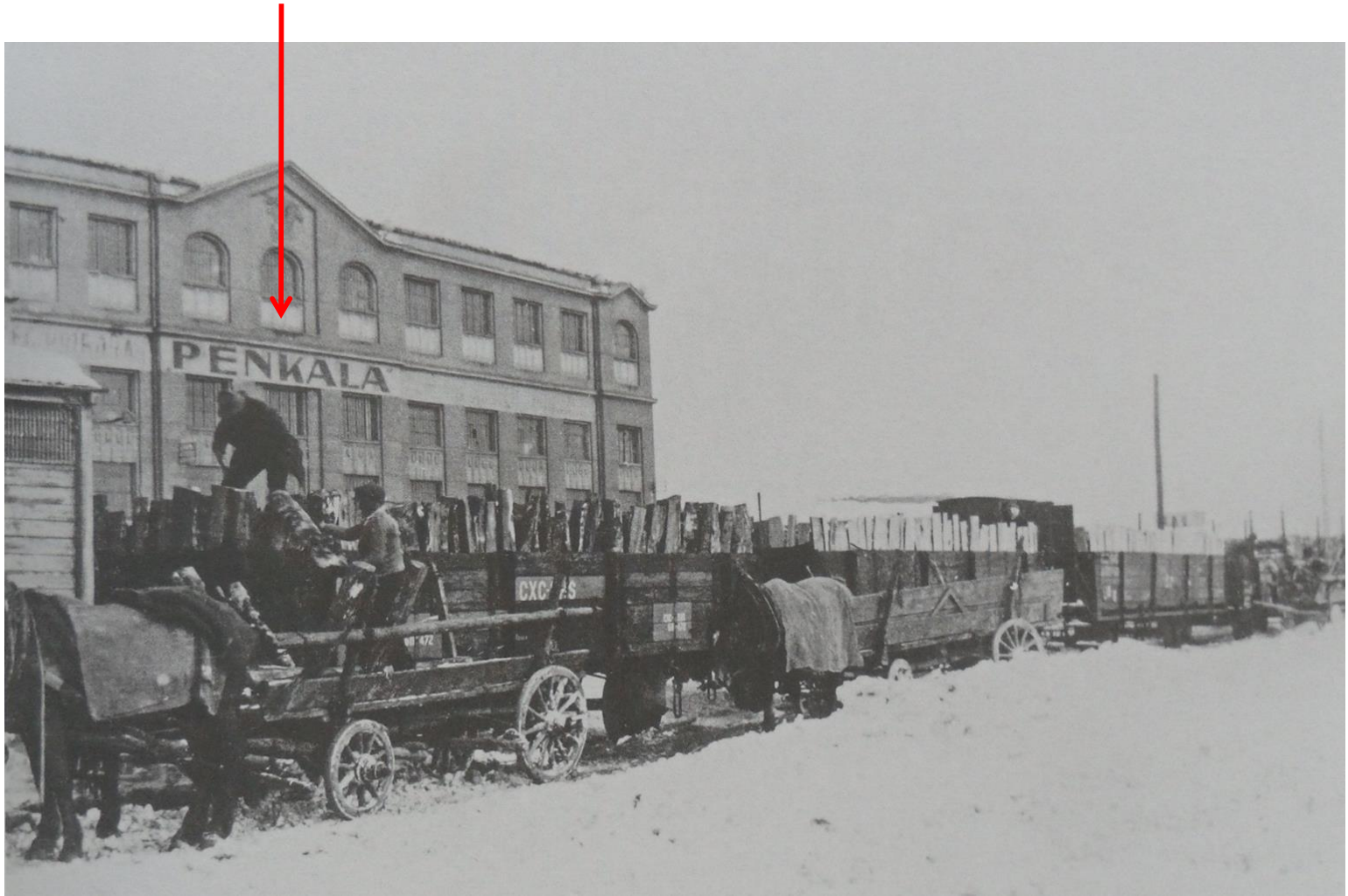
IZRAĐIO KARTOGRAF F. FEYER
MJERILO 1:15.000
U IZDAJU
NAKLADNIKA JOS. ČAKLOVIĆA, ZAGREB
(SVA PRAVA PRIDRŽANA)

1930.

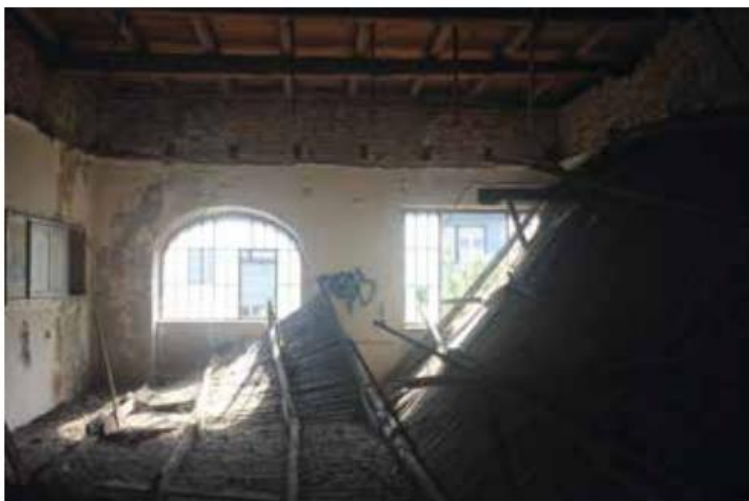

OBILATI, BOJICE, MUZEJI JAVNE INSTITUCIJE, P.D.		GRADSKI KOTARI	
1. Amfiteatar na početku banskog	1. Baniški trg (1872)	I Goruli grad	XXI Hrvati
2. Arheološki muzej (1872)	2. Baniški trg (1872)	II Dooli grad	XXII Sloveni
3. Arheološki muzej (1872)	3. Baniški trg (1872)	III Kapali	XXIII Čakmači
4. Arheološki muzej (1872)	4. Baniški trg (1872)	IV Srednji trg	XXIV Srbi
5. Arheološki muzej (1872)	5. Baniški trg (1872)	V Srednji trg	XXV Hrvati
6. Arheološki muzej (1872)	6. Baniški trg (1872)	VI Srednji trg	XXVI Sloveni
7. Arheološki muzej (1872)	7. Baniški trg (1872)	VII Srednji trg	XXVII Hrvati
8. Arheološki muzej (1872)	8. Baniški trg (1872)	VIII Srednji trg	XXVIII Srbi
9. Arheološki muzej (1872)	9. Baniški trg (1872)	IX Srednji trg	XXIX Hrvati
10. Arheološki muzej (1872)	10. Baniški trg (1872)	X Srednji trg	XXX Sloveni
11. Arheološki muzej (1872)	11. Baniški trg (1872)	XI Srednji trg	
12. Arheološki muzej (1872)	12. Baniški trg (1872)	XII Srednji trg	
13. Arheološki muzej (1872)	13. Baniški trg (1872)	XIII Srednji trg	
14. Arheološki muzej (1872)	14. Baniški trg (1872)	XIV Srednji trg	
15. Arheološki muzej (1872)	15. Baniški trg (1872)	XV Srednji trg	
16. Arheološki muzej (1872)	16. Baniški trg (1872)	XVI Srednji trg	
17. Arheološki muzej (1872)	17. Baniški trg (1872)	XVII Srednji trg	
18. Arheološki muzej (1872)	18. Baniški trg (1872)	XVIII Srednji trg	
19. Arheološki muzej (1872)	19. Baniški trg (1872)	XIX Srednji trg	
20. Arheološki muzej (1872)	20. Baniški trg (1872)	XX Srednji trg	
21. Arheološki muzej (1872)	21. Baniški trg (1872)	XXI Srednji trg	
22. Arheološki muzej (1872)	22. Baniški trg (1872)	XXII Srednji trg	
23. Arheološki muzej (1872)	23. Baniški trg (1872)	XXIII Srednji trg	
24. Arheološki muzej (1872)	24. Baniški trg (1872)	XXIV Srednji trg	
25. Arheološki muzej (1872)	25. Baniški trg (1872)	XXV Srednji trg	
26. Arheološki muzej (1872)	26. Baniški trg (1872)	XXVI Srednji trg	
27. Arheološki muzej (1872)	27. Baniški trg (1872)	XXVII Srednji trg	
28. Arheološki muzej (1872)	28. Baniški trg (1872)	XXVIII Srednji trg	
29. Arheološki muzej (1872)	29. Baniški trg (1872)	XXIX Srednji trg	
30. Arheološki muzej (1872)	30. Baniški trg (1872)	XXX Srednji trg	

PENKALA

kako čuvamo industrijsku baštinu...

Edison Bell Penkala

snimanje 1927-1933: Teslina 7, danas Zagrebačko kazalište mladih

Domagoj Marić: *Sto godina zagrebačkog Music Halla, Vijenac*, 714-716, 2021.

Edison Bell Penkala

snimanje 1927-1933 : Teslina 7

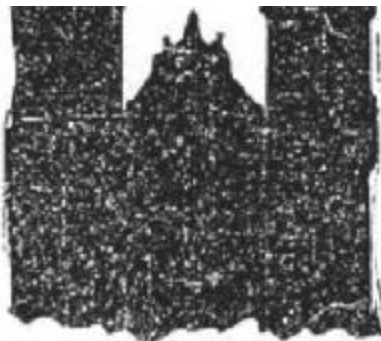
Snimanje glasa električnim putem najnovija je tečevina. U Jugoslaviji uvela tvrtka Edison-Bell-Penkala takvo snimanje gramofonskih ploča. Na našoj slici vidim

naslov: “Fotografiranje glasa”

srpski komičar Čiča Ilija
Stanojević snima ploču za
Edison Bell Penkala

časopis *Kulisa*

obavit će domaća tvornica gramofona
i gramofonskih ploča EDISON BELL
PENKALA Ltd. Zagreb

gramofonsko

snimanje na daljinu

Snimat će se božićne pjesme pjevane
od zagrebačkih klerika, uz sudjelovanje
prisutne publike, pod osobnim ravna-
njem g. N. Fallera, opernog ravnatelja.
Gramofonsko snimanje na daljinu, po-
moću telefonskog električnog voda,
predstavlja danas

senzaciju tehnike!

Da bi ove ploče naših božićnih pie-
sama ispane što savršenije i veličajnije

**pozivamo zagrebačko
gradjanstvo**

da u što većem broju prisustvuje ovom
velikom činu u našoj stolnoj crkvi, te
da sudjeluje skupnim pjevanjem.

Vaš glas u gramofonu!

Edison Bell Penkala Ltd
Zagreb

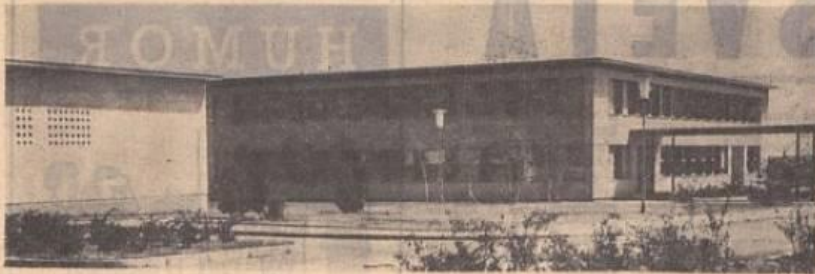
snimanje božićnih pjesama u katedrali
prosinac 1927.

oglas u *Jutarnjem listu*

Godine 1963., 11. rujna bio je po mnogočemu veliki događaj koji je obilježio glazbu na ovom području.

Siniša Pavić: Jugoton je proizvodio više od 16 milijuna vinila godišnje
Novi list, 14. 9. 2015.

ROĐEN JE NOVI „JUGOTON“

Zabavna muzika izgradila džina

Detaljnije odeljenja za presnimavanje. U fabrici postoji i moderna akustična dvorana za snimanje. Oni će ovde moći da slušaju najoslovnije kompozicije u originalnom izvorniku i da ih presnimaju na svoje magnetofonske trake. To će biti garancija brze izmene repertoara.

NOVA „JUGOTONOVA“ TVORNICA PLOČICA NIJE SAMO SPEKTAKULARNA ZA OKO I UŠI, BOLJE, KVALITETNIJE, LEPŠE, JEFINIJE — OBEĆAVA CITAOČIMA „RITMA“ DRUG SLAVKO KOPUN, DIREKTOR „JUGOTONA“

U sredi, 11. septembra u 11 časova popodne, u Zagrebu je svečano puštena u posao nova tvornica gramofonskih ploča „Jugotona“, impozantno zdanje koje omo gušuje kompletan proces savremene moderne proizvodnje.

Najpre se obraćamo onima koji vole statistiku: nova tvornica gramofonskih ploča zahvata prostor od 35.000 kvadratnih metara površine, od čega je na 8000 izgrađeno li objekata razne veličine. Elegatne, svetle, supermoderne zgrade koje se ne stide sunca.

Nova tvornica — nov rezultat rada. Od nespretnosti, nedotera i zanatske pro-

tvornica Jugoton,
u Dubravi od 1963.

Siniša Škarica:
Tvornica glazbe – priče iz Dubrave

izložba “Istočno od raja”

2. Prodaja: trgovine ploča i gramofona, ostale trgovine

Prvo i najveće tvorničko skladište gramofona i ploča

M. DRUCKER

Ilica 39 • ZAGREB • 39 Ilica

Prodaja samo zajamčenih novih ploča.

Solidna podvorbal

Solidna podvorbal

Najveća zaliha gramofona i fonografa u najboljoj vrsti!

Prodaja uz tvorničke cijene!

Veliki izbor dvostranih ploča „GRAMOFON“ (sa oznakom „pisači anđeo“), „ODEON“, „FONOTIPIA“, „SOKOL“, „JUMBO“, „FAVORIT“, „ZONOFON“, „LYROFON“ i inih tvoriva, i to snimke hrvatske, srpske, bosanske, slovenske i internacionalne. Velika zaliha najbolje vrsti igala, membrana, pera i drugih sastojina.

Stare i rabljene ploče uzimam u zamjenu.

Svakovrsne popravke obavljam točno i jeftino u vlastitoj radionici.

trgovina Mavra Druckera, Ilica 39

trgovina Edison Bell Penkala

prolaz Oktogon, Ilica 5

palača Prve hrvatske štedionice (većinski vlasnik tvornice)

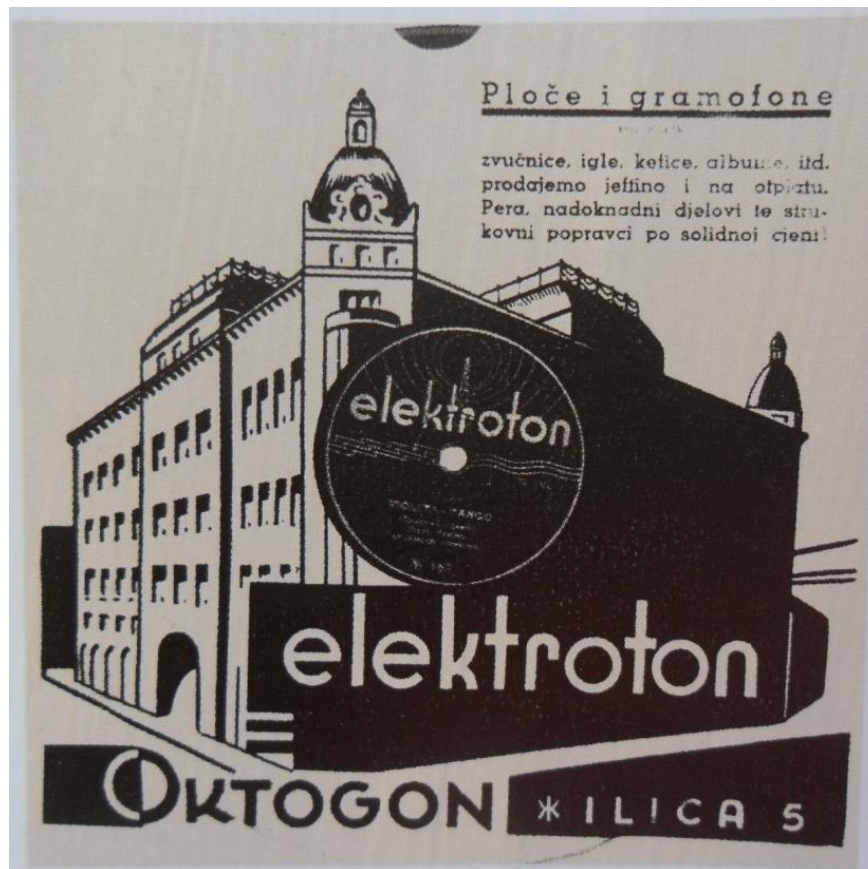
arhitekt: Josip Vancaš

Irma Pollak

“upraviteljica
gramofonskog
salona”

omotnica ploče Elektrotona

Zagrebački zbor = velesajam, između Martićeve i Trga žrtava fašizma

300 električnih snimaka

pod ličnom upravom gospode profesora:

Albini, Faller, Sachs, Smodek, Baranović i Tijardović

**Najobljubljeniji operni i operetni
pjevači odnosno pjevačice pjevaju
isključivo za naše ploče.**

**Vašu najmiliju operu i operetu, te svaku pjesmu moći ćete slušati
u vašem jeziku i od vašeg najmilijeg umjetnika.**

Slijedeći umjetnici pjevaju isključivo za naše ploče:

Opere i narodne pjesme:

gdje. Marta Pospišil

Zika

Vessel-Polla

Nožinić

Sestre M. i D. Oblak

gg. Vušković

Milutinović

Cvijanović

Rijavec

Hrzić

Primožić

Vičar

Griff

Operete i šlageri:

gdje. Irma Pollak

Dubajić

gg. Paljetak

Dubajić

oglas za paviljon na Zagrebačkom zboru, rujan 1927.

3. Radio

Prva lokacija Radio Zagreba: Trg sv. Marka 9, dvorišna zgrada

4. Slušanje ploča: građanski domovi, javna mjesta

hotel Esplanade,
plesno natjecanje, glazba s ploča, 1930.

ploče u građanskim obiteljima:

obitelj Erlich – Zdvoržak, Mesnička ulica

Mirnik, Mihanovićeve ulica

“Plesna glazba u vlastitom domu
i staro i mlado”

Svijet, 11. 12. 1926.

NAJUGODNIJI PRATILAC JEST GRAMOFONSKI APARAT

His Master's voice
Columbia

EDISON BELL APARATI
u kovčezima od

Dinara 740.--
NA OBROČNU OTPLATU
ZA SVAKOGA

Najnovije ploče električno
snimljene
na skladištu

POSJETITE NAŠ
GRAMOFONSKI SALON
bez obveze na kupaju.
ILICA 5. (OKTOGON)
upraviteljica gđja. Irma
Pollak.

2197

Edison Bell Penkala Ltd. Zagreb

“Najugodniji pratilac
jest gramofonski aparat”

“Najnovije ploče električno
snimljene na skladištu”

Jutarnji list, 1927.

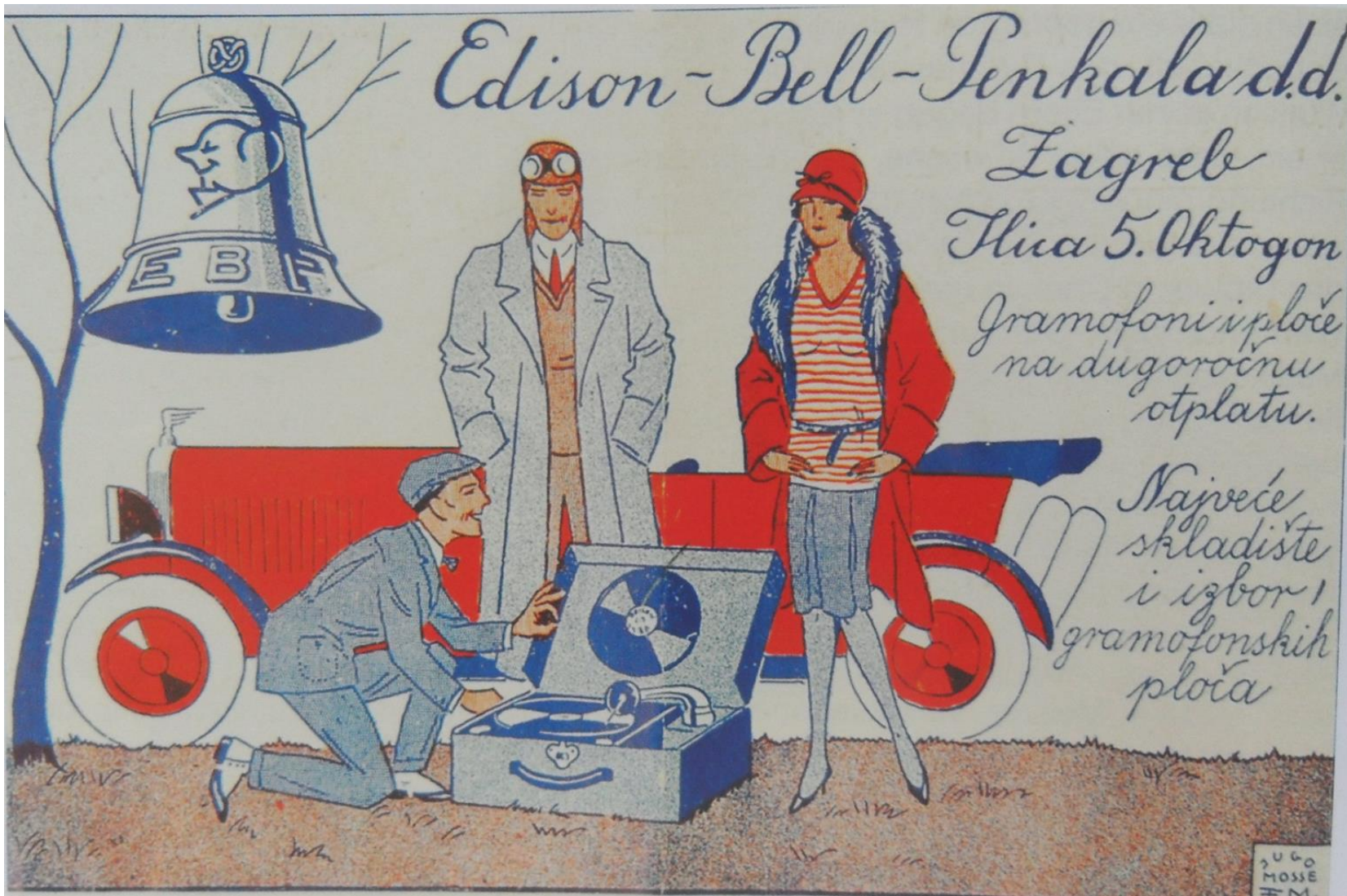
Edison-Bell-Tenkala d.d.

Zagreb

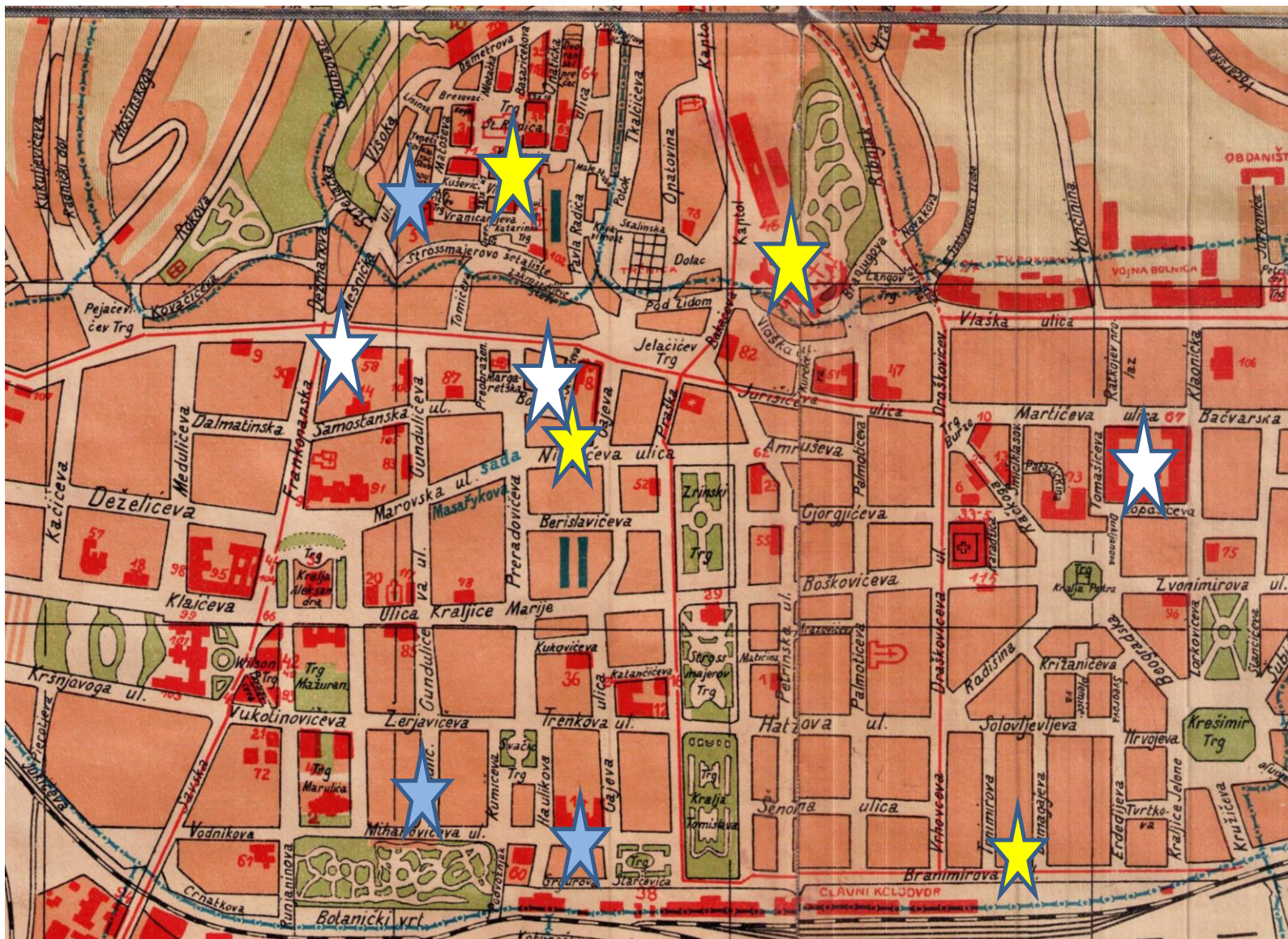
Trg 5. Oktogon

Gramofoni i ploče
na dugoročnu
otplatu.

Najveće
skladište
i izbor
gramofonskih
ploča

UGO
MOSE
M.

lokacije

1927.
1930.